

Det normalvitenskapelige politiblikket

Police «Eying» as normal scientific activity

Jens Erik Paulsen

Førsteamanuensis

Politihøgskolen

jenpau@phs.no

Pål Frogner

Høgskolelektor

Politihøgskolen

palfro@phs.no

SAMMENDRAG

I denne artikkelen undersøker vi politiblikket ut fra en epistemologisk vinkling. Blikket tenkes i utgangspunktet som en detektor som ser etter visse tegn (avvik) ved personer, handlinger og situasjoner i forhold til «gjengse oppfatninger» innenfor politietaten. Slik fungerer blikket – i operativ forstand – som drivkraften i en slags «normalvitenskapelig» virksomhet. I praksis har blikket også en individuell komponent, noe som bidrar til at blikket blir bifokalt. Dette tvisynet gjør at anomalier kan utfordre «paradigmet», men blikket vil i praksis fortsatt ha en slagside ut fra aktørens yrkesidentitet og krav til lojalitet. Et sant «reflektert» politiblikk krever at de gjengse oppfatninger som eksisterer, vitenskapeliggjøres i større grad enn i dag.

Nøkkelord:

politiblikk, normalvitenskap, etikk, yrkesetikk

ABSTRACT

In this article, we scrutinise the concept «police eye» (politiblikket). To begin with, police eying is interpreted as a «detector» which seeks out certain deviating signs pertaining to persons, actions, and situations. These signs are in turn correlated with the common «assumptions» within the police culture. Police eying is, by analogy, instrumental to a «normal scientific» practice. In real-life settings, however, police eying will include an individual component. A bifocal eying allows for taking anomalies into account, but even an individual component is biased, both because of the actor's professional identity and the demand for loyalty within the service. A truly «critical-reflective» police eye requires that the basic assumptions are scrutinised scientifically to a greater extent than is the case today.

Keywords:

policing, normal science, ethics, professional ethics

INNLEDNING

I denne artikkelen undersøker vi begrepet «politiblikket» som Liv Finstad (2000) introduserte i boken med samme navn. Intuitiv forståelse – som politiblikket gir – er velkjent fra bøker, filmer og TV-serier der konstabelen eller detektiven ordner opp ved hjelp av en nærmest mystisk *innsikt* som kalles teft, magefølelse, «nese» osv. Fiksjonens politi-geni kommer typisk i opposisjon til systemet og den «rådende kunnskap» som administratører og mindre flinke kollegaer er eksponenter for. Vi nevner denne arketyper fra fiksjonen fordi den også spiller en rolle i virkelighetens politiarbeid. Teft og magefølelse dannes gjennom årelang praksiserfaring innenfor et yrkesfelt med egne kunnskapsformer og en egen «optikk». Blikket blir en måte å sammenfatte kunnskap på. Blikket kan ses på som epistemologi.

Blikket formes i praksisfeltet, gjennom *erfaring*. I politisammenheng gis *yrkeserfaring* nesten alltid forrang fremfor teoretiske meritter – erfaring gir faglighet: man vet *av erfaring* hva man driver med. Hva politifaglighet består i er uansett vanskelig å si presist, siden grensene for politipraksis glir over i mange andre kunnskaps- og praksisfelt. Politiet kan dermed ikke peke på en spesiell «politivitenskap» slik legene har sin «medisin» eller advokatene har sin «juss». Profesjoner generelt bruker jo vitenskapelighet for å legitimere sitt monopol. Det er slik profesjonene legitimerer sitt mandat. Politiyrket har *sitt* mandat (les: myndighet) direkte fra staten, og trenger ikke vitenskapelig legitimering.

Man kan godt tenke seg at andre enn politiet bidrar til å etterforske eller forebygge kriminalitet, men voldsmonopolet som staten har tilegnet seg – og som Weber hevder er ett av den moderne statens definerende kjennetegn (Weber, 1971, s. 4) – utføres utelukkende av statens politi, med mindre det eksisterer en form for nødverge. Å opprettholde og gjenopprette *orden* på offentlig sted, med fysisk makt om nødvendig, er politiets kjerneoppgave. Problemet er at «uorden» er (nesten) hva som helst. Egon Bittner (2005, s. 161) kaller det «*something-that-ought-not-to-be-happening-and-about-which-someone-had-better-do-something-now*» og politilovens to første paragrafer bekrefter bredden som Bittner beskri-

ver. Grunnen til at politiet kan ordne opp i dette «*something*», er at de har *myndigheten* til å anvende tvangsmakt. Så når politiet tilkalles for å ordne opp i «noe», så er det ikke fordi de er eksperter, men fordi de har tillatelse til å utøve vold om nødvendig. Men selv om rammene for tjenesten legges av politiloven, kan politiet i noen grad selv fylle denne omfattende og utydelige rollen på sin måte: selv *fokusere* hva som bør vektlegges, og hva som bør ses bort fra. Politiblikket er derfor en viktig faktor.

I løpet av de siste 20 årene har det blitt vanlig å understreke at politiets arbeid skal være kunnskapsbasert (NOU 2009:12). Ironisk kan man spørre: Ja, hva ellers? I et «kunnskaps-samfunn» kan politiet neppe legitimere sin virksomhet ut fra magesfølelser og teft, slik politifiguren fra populærkulturen gjør. Men politibetjenter forklarer likevel ofte sine valg ved å henvise til *det intuitive*. Sentralt her står *politiblikket*. Som helsepersonell ser med sitt «kliniske» blikk etter tegn på sykdom, ser politibetjenter etter avvik som indikerer at noe ulovlig skjer eller kan ha skjedd. Slike avvik kan være synlige for alle, men ofte er det subtile tegn som viser at lyssky aktivitet pågår. Det kreves et politiblikk for å se hva som er i emning eller hva som *egentlig* skjer. Politiets blikk må derfor være aktivt, årvåkent, nysgjerrig og fokusert. Politiblikket fremstår som det Ibsen i *De unges forbund* kaller et «Mistroens skjærpede Blik» (Ibsen, 1941, s. 370).

Et slikt blikk er en forutsetning for handlekraft. Og nettopp handlekraft – i kombinasjon med hurtighet – er et trekk ved det Jerome Skolnick (1966) kaller politiets «*working personality*». Når Skolnick i denne sammenhengen omtaler «a pressure to produce» som et kjennetegn, er det ikke produktivitet i *new public management*-forstand han tenker på, men på det å være *hurtig* kognitivt sett. En raskt formet situasjonsforståelse er avgjørende for å være på høyde i akutte situasjoner. Betjenten må da vite hva som skal ses etter. Alt og alle kan ikke sjekkes, det vil være ineffektivt, så man må foreta en rask seleksjon. I tillegg til å være mistroisk skjerpet, må altså politiblikket være selektivt og effektivt.

Skal man forstå dette «skjærpede» blikket, kommer man ikke utenom Liv Finstads bok og begrep «politiblikket». Begrepet brukes også i de andre skandinaviske landene, men man finner ikke noe helt tilsvarende begrep på for eksempel engelsk. Finstads begrep har glidd inn i dagligtalen. For eksempel beskrives tidligere politioverbetjent Eirik Jensen i en avisartikkel slik: «Selv om han viser stor sympati og var omsorgsfull, hadde han alltid med seg politiblikket» (Hansen, 2017). Man kan også høre politibetjenter si «så tok jeg på meg politiblikket ...». Finstad beskriver politiblikket som et «konstruert og årvåkent» blikk som kan «oppdage, avsløre, være til hjelp for publikum, gripe inn mot straffbare forhold (...)». For politiet er denne måten å observere på *selsagt*» (Finstad, 2000, s. 60). Blikket konstrueres innenfor rammene av politikulturen og representerer for ordensbetjenten sunn fornuft – noe «*selsagt*». Men dette selektive blikket er ifølge Finstad ikke bare mistroisk, det er også «hjelpsomt og beskyttende». Finstads begrep spenner slik vidt.

METODE

Politiblikket og yrkespraksis generelt kan studeres ut fra mange vinkler. Adam Diderichsen (2013, s. 57–58) trekker frem tre perspektiver, nemlig det epistemologiske, det tradisjonelt sosiologiske knyttet til den sosialt bestemte arbeidsdelingen, samt et «politisk, verdi-

eller magtmessigt perspektiv», som «begrunder eller understøtter så vel den epistemiske ideologi som den sociale arbeidsdeling ud fra bestemte interesser og samfundsmæssige hensyn». Alle disse vinklingene er relevante i vår sammenheng, men vårt hovedfokus ligger på det epistemologiske.

For å nærme oss dette mistenksomme, selektive og omsorgsfulle politiblikket, har vi undersøkt tekster som beskriver begrepet og beslektede intuitive fenomener som ofte refereres til i politisammenheng. Vi fant tekstene gjennom å søke på internett via Google Scholar og Oria.no (via Politihøgskolen) etter bidrag med søkeordene politi OG (intuisjon ELLER «sunn fornuft» ELLER magesfølelse ELLER teft ELLER politiblikk ELLER «taus kunnskap»). Vi avgrenset søket til å gjelde norsk forskning publisert etter Finstads *Politiblikket*. Undersøkelsen vår er i første rekke relatert til ordenstjeneste, selv om den også er relevant for etterforskning og kriminalforebyggende virksomhet.

Søket gav oss et empirisk grunnlag for å belyse 'politiblikket' og beslektet intuitiv innsikt. De tre bidragene som ble valgt ut har ulike faglige vinklinger til intuitiv praksiskunnskap, men bidrar alle til den epistemologiske forståelsen av begrepet. De inneholder alle observasjoner av/intervjuer med tjenestepersonell. Tilfanget av synspunkter som litteraturstudien gir, var avgjørende for å kunne utvikle politiblikket som metafor, og for å forstå hvordan politiblikket kan forstås i forhold til kunnskapsbasert politiarbeid. Til utviklingen av dette siste poenget gav de utvalgte tekstene færre svar, og derfor benytter vi Thomas Kuhns begrep om «normalvitenskap» som et rammeverk. Ut fra kildene og det kuhnske rammeverket utvikles politiblikket som metafor gjennom å studere ulike fasetter ved dette profesjonsblikket i bruk. Vi trekker i denne prosessen også inn diverse sentrale verker fra faglitteraturens diskusjon rundt forholdet mellom intuisjon og fornuft.

POLITIBLIKK OG POLITIARBEID I FAGLITTERATUREN

Litteratursøket gav flere relevante treff. De vi fant mest interessante for å utdype forståelsen av politiblikket, var Gundhus' (2009) sosiologiske vinkling i boken *For sikkerhets skyld*, Sjøtrø og Olsens (2013) empirisk-operative studie i masteroppgaven *Magesfølelse som kunnskapsform* og Hellesø-Knutsens (2013) empirisk-psykologiske avhandling *Jakten på spenning*. Mens Gundhus' studie baserer seg på 428 timer observasjon, 41 formelle intervjuer og 15 fokusgruppeintervjuer av 36 personer, bygger Sjøtrø og Olsens på dybdeintervjuer med seks innsatsledere. Hellesø-Knutzen bygger på 230 timer observasjon og en spørreskjemaundersøkelse med et utvalg bestående av 383 personer i ordenstjeneste (svarprosent 43).

Den dominerende oppfatning på «spesialseksjonen» Helene Gundhus studerer, er at kunnskap er erfaringsorientert og intuitiv. Kunnskapens funksjon er «å skaffe fanger» og bevis, og informasjon som fremholdes som «relevant» er typisk «konkret og personrelatert», ikke «utgreiinger og statistikk» (Gundhus, 2009, s. 105). Ordentlig politiarbeid tar utgangspunkt i gatekunnskap og «levende kilder», ikke statisk-analytisk arbeid (Gundhus 2009, s. 107). Det hersker, fortsetter Gundhus, en «anti-intellektuell» holdning på spesialseksjonen, der teoretisk kunnskap har lav status (Gundhus, 2009, s. 116). Politibetjentene «identifiserer seg med 'håndverkeren', ikke 'vitenskapsmannen'. Yrket krever en nærhet til 'virkeligheten' – og virkeligheten er 'gata'» (Gundhus, 2009, s. 113). Eksperten på Spesi-

alseksjonen har et erfarent blikk som er avstemt med en «gatekunnskap» skaffet gjennom arbeid med kriminelle kilder gjennom 10–20 år. Denne eksperten har *teft* og besitter en taus kunnskap som er «intuitiv, kontekstbasert, basert på ansikt-til-ansikt-kommunikasjon, muntlig heller enn nedskrevet, relasjonsintensiv og basert på en følelse for mennesker og situasjoner» (Gundhus, 2009, s. 116). Slik innsikt er privilegert og personlig og motsetter seg rasjonalisering og utgreiing (Gundhus, 2009, s. 116). Gundhus påpeker at dette kunnskapssynet – der autentisk kunnskap er knyttet til individet – bidrar til å «romantisere» kunnskapsprosessene.

Dette kunnskapssynet gjenfinnes i Per Ivar Olsen og Asbjørn Sjøtrø's studie av innsatsledere i politiet, hvor informantene spørres om hvordan de treffer beslutninger. Forfatterne konkluderer med at «i krevende oppdrag» baserer de intervjuede innsatslederne seg vesentlig på kroppsliggjort kunnskap og erfaring, altså magefølelse, teft, intuisjon og taus kunnskap (Sjøtrø & Olsen, 2013, s. 5).

Hva innebærer så magefølelse i denne studien? Informantene beskriver magefølelsen i vage termer, f. eks. som «lapskaus av erfaring» (Sjøtrø & Olsen, 2013, s. 57), mens forfatterne (som begge selv er innsatsledere) tolker magefølelsen mer akademisk som noe som «får næring fra *situasjonen*» – i vår sammenheng: *persepsjonen* av situasjonen (politiblikket) – samt den enkeltes erfaring. Magefølelsen er opparbeidet gjennom erfaringer og gir *situasjonsforståelse*. For at denne skal aktiveres, kreves det at man er i situasjonen og åpner opp for mer enn hva en rasjonell kognitiv tilnærming kan gi; man må sanse og føle med hele kroppen. Det er slik denne «avgjørende» *kunnskapsformen* vekkes (Sjøtrø & Olsen, 2013, s. 80).

Slik kunnskap overføres antakelig i et mester/svinn-forhold à la det Liv Finstad tegner i *Politiblikket*, der erfarne politibetjenter er «håndverkere» som skaper «produkter» (les: tjenestehandlinger) som didaktisk fungerer som vakre og varige «modeller» for mindre erfarne kollegaer (Finstad 2000, s. 162 ff). Credoet synes å være: *Se og lær!*, men er kanskje i like stor grad: *Lær å se!* Slik vi tolker dette, blir magefølelsen da den «halvt tenkende» (Wittgenstein, 1997, s. 225) komponenten i politiblikket, den som validerer «tegn og symptomer» på avvik.

Kravet om hurtighet er her også udiskutabelt: «Det som gjelder», sier en av informantene, «er å være kjapp og å ha med seg det mest relevante» (Sjøtrø & Olsen, 2013, s. 78–79). Dette skjer ved at «erfaring», «det å være i situasjonen» og «magefølelse» veves inn i hverandre. At betjenten selv skulle være aktiv i å skape «oppgaven» eller at det allerede kan ligge en slagside i forståelsen, problematiseres ikke.

Kunnskapen er altså vanskelig å avgrense, siden oppgavene er så mangfoldige og kunnskapen så tett knyttet til miljøet betjenten arbeider i. Likevel er det mulig å utdype sider ved denne kunnskapen ved å gå til psykologien. I *Jakten på risiko: Vurderinger, følelser og valg hos patruljerende politi* skriver Kristin Hellesø-Knutsen blant annet om hvordan ulike *heuristikker* inngår i politibetjentenes vurderinger. Heuristikkene er fornemmelser og erfaringer som politibetjenten har under huden og som er hurtigere enn den vurderende tanken. Disse gir en intuitiv *forståelse* som byr seg frem som *déjà vu*. Også i denne studien er tiltroen til det intuitive paradigmet, det vil si fenomener som politiblikk, magefølelse, praksiskunnskap og sunn fornuft tydelig blant informantene.

Disse heuristikkene aktualiseres ut fra gjenkjennelse. Ikke fordi situasjonene betjentene

møter på gata er identiske, men fordi visse «tegn» trigger gjenkjennelsen mellom situasjon A og situasjon B. Denne erkjennelsesmekanismen forsterkes gjennom at politiblikket «skanner» etter nettopp disse kjente tegnene. Politiblikket både oppfatter og søker. Slike tegn kalles *representasjonsheuristikker* i Hellesø-Knutsens studie, og utgjøres av tegn til avvik fra normalen med hensyn til person, situasjon – eller til kombinasjoner av tegn. En informant utdyper dette poenget slik:

En typisk bil vi stopper og sjekker er eldre, litt sliten, gjerne med en lykt som ikke virker». Politimannen sa også at dersom en bil av den type som han nettopp hadde beskrevet, også kjører ute om natten, er det ytterligere en grunn til å stoppe den. Dette kan indikere at politifolk kognitivt vurderer flere faktorer sammen når de skal stoppe en bil, og at disse faktorene peker i retning av at det er noe ulovlig som foregår eller at en potensiell risiko foreligger eller er i ferd med å oppstå (Hellesø-Knutsen, 2013, s. 12–13).

Mange andre faktorer kan variere, men (kombinasjonen av) tegnene kan være de samme i situasjonen og gi grunnlag for kontroll. Representasjonsheuristikene forstås også i en kontekst, gjennom det Hellesø-Knutsen refererer til som tilgjengelighetsheuristikker, det vi i denne artikkelen ofte refererer til som «gjengse oppfatninger». Disse *tilgjengelighetsheuristikene* er oppfatninger tuftet på erfaringer og trekk innenfor politikulturen, og er typisk også nedfelt i yrkessjargong. Disse er mer komplekse («tykkere») enn representasjonsheuristikene. Eksempelvis kan enkelte grupper av mennesker tilskrives et visst adferdsmønster og anses for mer «politivennlige» enn andre, eller personer fra et spesielt land hevdes å være «formentlig kriminelle» som driver med visse typer kriminalitet. Dette er oppfatninger som det er «åpen konsensus» rundt (Tranøy 1998) – de er ukontroversielle, fremstår som selvsagte og tematiseres dermed sjelden. Alle må ikke dermed være enige i dem, men de sirkulerer fritt.

Et eksempel på forholdet mellom disse heuristikene finnes vi også hos Holmberg (1999, s. 100–101), som forklarer hvordan en Mazda 626 for politiet blir et tegn på en «lettstjålet bil», men hvis sjåføren er en kvinne, stoppes ikke bilen fordi det ikke finnes noen tilgjengelighetsheuristikk for at kvinner er biltyver. Tegn og gjengs oppfatning matcher ikke.

Politiblikket oppdager altså tegn (representasjonsheuristikker) som inngår i gjengse oppfatninger (tilgjengelighetsheuristikker). Hellesø-Knutsen viser hvordan jobbgleden ofte skapes av å kunne jakte på visse situasjoner og visse tegn, en jakt på det som helst innebærer spenning og risiko. Det er ikke nødvendigvis bevisst. 'Affeksjonsheuristikk' er termen Hellesø-Knutsen benytter her, hvilket vil si affekter som ligger dypt i persepsjonen. Man synes/føler nemlig alltid noe om det sansede: Det er ikke «bare» et hus, huset er også «shabby» eller «stort», eller «moderne» eller «grått». Disse heuristikene er ikke bare individuelle, men også sosiale fenomener formet av (arbeids)miljøets oppfatninger om hva man bør like. Det er dermed vanskelig å skille skarpt mellom identifikasjon og vurdering. Hellesø-Knutsen diskuterer også hvordan beslutningstakingen påvirkes av affektheuristikene. De gir betjenten nærmest automatisk en grunn for å handle ettersom «den emosjonelle komponenten aktiveres først – kanskje fordi den er lettest tilgjengelig» (Hellesø-Knutsen, 2013, s. 80).

Ved hjelp av disse tre heuristikene er det enklere å forstå magesfølelsen og, skal det straks

vise seg, politiblikket. Gjennom å trekke frem tilgjengelighets- og representasjonsheuristikker får vi en plausibel forklaring på både selektiviteten i politiblikket, avhengigheten av konkrete erfaringer, samt – gjennom affektheuristikken – hvorfor troen på magefølelsen virker så sterkt. Men hvorfor er det slik, spør Hellesø-Knutsen seg (med referanse til Finstad (2000, s. 123) og Gundhus (2009)), når flere undersøkelser viser at dens fortrefelighet ofte er oppblåst; at troen på magefølelsens treffsikkerhet er for stor?

POLITIBLIKKETS ULIKE FASSETTER

Som nevnt er det de epistemologiske sidene ved politiblikket som står i fokus i vår diskusjon. Vi tolker imidlertid epistemologien inn i en vitenskapssosiologisk kontekst gjennom å benytte Thomas Kuhns begrep om *normalvitenskap* fra *Theory of Scientific Revolutions* som utgangspunkt. Normalvitenskapsbegrepet er, slik vi ser det, egnet til adekvat å beskrive denne siden ved politiblikket, belyse sider ved kunnskapsbaseringen av politipraksis, samt ivareta spenningen mellom det politirølemessige og den individuelle variasjonen. Kuhn presenterer dessuten vitenskapspraksis på en måte som har mange kontaktpunkter med et håndverksmessig syn på yrkesutøvelse. Dermed blir skismaet mellom teori og praksis – som ofte opptrer når «semiprofesjoners» forhold til teori diskuteres – mindre påtakelig. Et slikt skisma bidrar etter vårt skjønn til at semiprofesjoners praksis lett får slagside mot det tause og intuitive. Et overfokus på en *blikkmetafor* kunne forsterke en slik tendens og skape en front mot «langsomme» kvalitetssikrende refleksjoner, mot annenordens prioriteringer, mot *utgreiinger*.

Et epistemologisk fokus gir i utgangspunktet et «smalere» politiblikk enn Finstads «tykke» begrep som også inkluderer makt- og kulturperspektiver. Men gjennom å ta Finstads politiblikk på alvor som metafor – som det å forstå «en ting ut fra en annen» (Lakoff & Johnson, 2003, s. 5) – bidrar innsmalningen også til en utdypning av det epistemologiske ved Finstads begrep, en side som ikke vektlegges i Finstads studie. Siden blikkmetaforen lett gir slagside mot det antiteoretiske og intuitive, underspilles også det vi mener er klart vitenskapelige sider ved politipraksis. Så selv om vår redegjørelse er smalere enn Finstads, demonstrerer den følgende drøftingen at politiblikket godt kan forstås vitenskapelig. Normalvitenskapsbegrepet til Kuhn er godt egnet som rammeverk i så måte.

Blikket som normalvitenskapelig aktivitet

Selv om politibetjenter skal «opptre saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet» (politiloven § 6), er det er ikke dermed sagt at politiblikket skal være vidåpent. I praksis må blikket være årvåkent og skanne etter tegn. Disse tegnene er basert på egne og andres *erfaringer* med avvik. Tegnene kan være komplekse i form av konstellasjoner av personer, tid og sted som totalt sett fremstår som mistenkelige. Alt som synes å avvike fra orden, det vil si «det normale», fungerer som *blikkfang*. Politiblikket fremstår derfor som «konservativt»¹ gjennom å fokusere på det «uordentlige» og slik være et instrument for å

1. Jfr. Reiners (2000) diskusjon om politikulturens såkalt «konseptuelle konservatisme».

reprodusere normalitet. Slik vi ser det, med støtte i Finstad, Gundhus og for så vidt Holmberg, søker politiblikket i stor grad å *bekreft*e de gjengse oppfatningene.

Essensen av den «smalere», epistemologiske forståelsen er å oppdage adferd, utseende og personer som assosieres med kriminalitet. Politiblikket ser altså etter *noe* (tegn, avvik, heuristikker). Blikket kategoriserer fenomener via *gjenkjennelse* mer enn begrunnelse. Blikket ser intenst etter tegn på om noe kan subsumeres under det som oppfattes som relevante politioppgaver. Gary Klein sier det slik:

Contrary to the popular view of experts as walking encyclopedias, we would do better to regard experts as detectors. They have spent many hours tuning themselves to notice cues that are invisible to the rest of us (Klein, 2009, s. 297).

For å kunne orientere seg må politiblikket være selektivt, ellers ville betjenten fremstå som «blåøyd» – som om alt var like viktig. Det ville nærmest være komisk. I stedet antar man at både lovbrudd og lovbrøtere har fellestrekk. Det er slike fellestrekk eller *tegn* politiblikket søker etter. Som en erfaren betjent skriver:

People can't pick their sex or race, but they can choose how they look, dress, and behave, all of which act as solid indicators of what they're up to. That's what you go on as a cop. Indicators. You have to. Because few people loudly announce their criminal intentions. No one will shout out, «I Am Here to Take Cars That Do Not Belong to Me and Drive Them Away with the Intent to Permanently Deprive the Owner of Same.» Until they do, you'll keep profiling (Plantinga, 2014).

Her finner vi igjen Hellesø-Knutsens heuristikker, Holmbergs (1999, s. 90) stereotypier og det Peter Manning (2005, s. 193) kaller «*cues*». Disse står i forhold til livsverdenen, til de gjengse oppfatninger og til taktikk og strategier. Viktigst her, begrepene setter oss i stand til å skille mellom tegn og gjengse oppfatninger i politikulturen, og plassere politiblikket som det som kobler disse med hverandre.

På rolleplan ligger fokuset mer på den «mistroiske» holdningen enn på det «skjærpede Blik». At mistro anses for å være nødvendig, gjør at politiblikket skiller seg fra andre typer profesjonsblikk. Det er ikke tilfeldig hvem politiblikket retter sin mistro mot. Blikket orienteres også på rolleplan av gjengse oppfatninger og tegn (tilgjengelighets- og representasjonsheuristikker) som sirkulerer blant politibetjenter. Disse gjengse oppfatningene er igjen formet av situert erfaringskunnskap samt rammene for politipraksisen. I sum danner disse en yrkesmessig *common sense*. Det vil si felles oppfatninger om kriminalitet, politiarbeid generelt og hvordan det bør utføres, helt ned på taktisk nivå. Det er dette som er *paradigmet* politiblikket opererer innenfor, og som det forsøker å underbygge. Hvordan passer så politiblikket inn i det Kuhn kaller *normalvitenskap*?

Kuhn beskriver i *The Structure of Scientific Revolutions* hvordan vitenskapelige miljøer samler seg om visse hypoteser, og hvordan miljøenes vitenskapelige virksomhet er fokusert rundt å bekrefte og utdype disse hypotesene. Hypotesene er nøklene til hva som er «normalt» og en forutsetning for å kunne lete etter mulige empiriske konsekvenser. Dette er ingen nøytral prosess. Denne aktiviteten utgjør en *ortodoksi* som også inkluderer *hvordan* man skal arbeide for å bekrefte hypotesene. De som skal inn i (det vitenskapelige)

miljøet må trenes opp i dette vitenskapelige *paradigmet*, som ikke kun er teoretisk, men som i stor grad også dreier seg om ferdigheter (Kuhn, 2012, s. 47).

En ortodoksi bestående av de sentrale politimessige arbeidshypoteser og arbeidsmåter, kan vi – med visse forbehold – kalle politiets «paradigme». Selv om individuelle interesser varierer, finnes nokså klare oppfatninger om hva som er «ordentlig politiarbeid» og hvordan man arbeider «skikkelig». Som nevnt tidligere er politiarbeidet mangfoldig og for så vidt udefinert. Likevel er det spesielle oppgaver og forutsetninger (hypoteser) som i yrkesmiljøet fremstår som sentrale. Disse oppfatningene kommuniseres gjennom ferdighetstrening i en mester–svenn-kontekst. La oss ta politistudenten som eksempel på en svenn. Politistudenten er uniformert, og undervises hovedsakelig av uniformerte. Lojalitet understrekes fra første stund. Tradisjon videreføres gjennom språk, taktikk og verdier. Slik ledes politistudentene inn i ortodoksien². Dette er i overensstemmelse med aktiviteten i vitenskapelige paradigmer, ifølge Kuhn (2012, s. 43), som har både konseptuelle (språklige), observasjonelle (epistemologiske) så vel som instrumentelle uttrykk. Paradigmet gir slik både forskeren og politibetjenten begrensede rammer å tenke innenfor.

I likhet med Kuhns normalvitenskapelig virksomhet, har ikke politipraksis til hensikt å refortolke verden. Yrkesutøvelsens overordnede mål er å gjenopprette orden og bekjempe kriminalitet, men det politifaglige *prosjektet* er mer instrumentelt, og drives gjennom å bekrefte de paradigmatisk hypotesene. Dette skjer dels ved å bekrefte hypotesenes empiriske konsekvenser, og dels ved å artikulere selve paradigmet ytterligere. Dette er helt i tråd med normalvitenskapelig aktivitet (Kuhn, 2012, s. 24). Det mest slående med normalvitenskapelig virksomhet, skriver faktisk Thomas Kuhn, er hvor lite nytt som skapes – konseptuelt eller på fenomenivå (Kuhn, 2012, s. 35). Det er ikke dermed sagt at hverken normalvitenskap eller *normal-politiarbeid* er unyttig eller kjedelig. Det mistenksomme og selektive «blikket» gjør det mulig å kartlegge et problems karakter og omfang i større grad enn man i utgangspunktet trodde mulig (Kuhn, 2012, s. 24). Dessuten kan *måten* man bekrefter paradigmet på også videreutvikles – f. eks. med nye prosedyrer, utvikling av utstyr, lovendringer, etc. Gjennom å konsentrere seg om å bli god på «anerkjente» arbeidsoppgaver – gjerne innenfor et spisset miljø – oppnår yrkesutøverne ekspertise. Det innebærer at de ser problemene skarpere og klargjør situasjoner raskere enn «amatørene» – *samtidig som* de bekrefter paradigmet. Yrkesutøvelsen får slik mening.

Kuhn (2012, s. 36–38) sammenligner normalvirksomheten med en form for puslespilllegging, der aktørene arbeider frem det store bildet og skaper orden i et fragmentert kaos, men der man ikke skaper noe nytt bilde – man bekrefter at bildet man arbeider mot, finnes. Politiblikket bidrar analogt til å tolke hvor i bildet brikkene passer inn. Dette krever kanskje metodisk kreativitet, men intensjonen er stadig å bekrefte ortodoksien. Det erfarne politiblikket skjelner selvsagt både variasjoner og sammenhenger som andre ikke ser, men heller ikke erfarne betjenter søker radikalt ny innsikt. Som Kuhn skriver: Når normalvitenskapen er vellykket, finner den faktisk ikke ut noe nytt (Kuhn, 2012, s. 52).

Ekspert-politiblikket er ikke bare skarpt, men dets persepsjoner er også intimt koblet – gjennom erfaring – til hvilke *tjenestehandlinger* som fungerer (jfr. ekspertbegrepet til

2. Jfr. (Kuhn, 2012, s. 10): «The study of paradigms (...) is what mainly prepares the student for membership in the particular scientific community with which he will later practice.»

Dreyfus & Dreyfus (1999)). Slik muliggjøres lynrask, handlekraftig inngripen ved hjelp av blikket. Men dette krever en mengdetrening som ikke blir alle betjenter til del. Erfaringsdeling er derfor nødvendig, men som f. eks. Gundhus påpeker, står den skriftlige tradisjonen svakt i politietaten – planverk og «utgreiinger» er upopulære. De «operative» hypotesene er muntlige, overleveres i stor grad mellom makkere på bilpatrulje, gjennom språket og humoren på piketten, gjennom observasjon av andres tjenestehandlinger – og i dag dels også gjennom lukkede sosiale media. Slik dannes en slags generalisert annen (Mead, 1934) som gir spillereglene for yrkesutøvelsen.

Politiblikket gir altså situasjonsforståelse knyttet til paradigmatisk tegn og oppfatninger. Disse innsiktene er erfaringsorienterte i den forstand at de oppleves som forankret i det arbeidsmiljøet der tjenesten utøves. Å prakke på eksperter løsrevne – skriftlige – forskrifter, mislikes. Man gjør ting slik man gjør dem. Man stiller hverken grunnleggende spørsmål eller gir grunnleggende svar. Blir tjenesten dermed uvitenskapelig? Ikke nødvendigvis. For de store spørsmål eller store svar er heller ikke fremtredende i normalvitenskapelig aktivitet (Kuhn 2012, s. 46)³. Hverken normalvitenskapen eller politipraksisen er så nøytrale og åpne som man kanskje liker å tro.

Politipraksis fremviser slik, med visse viktige avvik, mange fellestrekk med den normalvitenskapelige praksis – på godt og vondt.

Det bifokale politiblikket

Normalvitenskapelighet utgjør imidlertid bare ett moment i beskrivelsen av vitenskapelighetens struktur. Et spørsmål som er naturlig å undersøke ut fra et kuhnsk perspektiv, er hvordan politiblikket reagerer på *anomaliene* det støter på i sin puslespillegging – på «brikkene» som ikke helt passer inn. I en epistemologisk undersøkelse av politiblikket, som altså innrømmer aktørenes eksistens, er dette et vesentlig spørsmål. For i praksis er det jo politibetjenter som er *situerte selv* som «blikker» *konkrete andre*, for å bruke Seyla Benhabibs (1992) terminologi. Politikulturens sterke krav om lojalitet kan ikke viske ut individenes affektheuristikker, deres ulike syn på hypotesene og variasjonen i måten å oppfatte tegn på avvik på. Muligheten for å benytte skjønn, både når det gjelder *hva* som skal gjøres og *hvordan*, er dessuten lovfestet (politiloven § 6).

Dermed er persepsjonen av personer eller situasjoner neppe så «gitte» som Sjøtrø og Olsen impliserer. Betjenten avdekker og bekrefter ikke *kun* i normalvitenskapelig forstand, men skaper også betydning selv. Dermed (sann)synliggjøres anomaliene. Det konkrete politiblikket blir dermed til en viss grad «bifokalt» – det vil si at aktøren både forholder seg til rollens generelle syn og til sin egen visjon.

Gjennom den *individuelle* komponenten får betjenten øye på anomaliene som utfordrer de gjengse oppfatningene. Betjenten ser kanskje at en brikke ikke passer inn, eller ser at hypotesen er utdatert, eller kanskje at andre hypoteser forklarer tegnene bedre. Men kravet

3. «That scientists do not usually ask or debate what makes a particular problem or solution legitimate tempts us to suppose that, at least intuitively, they know the answer. But it may only indicate that neither the question nor the answer is felt to be relevant to their research» (Kuhn, 2012, s. 46).

om konformitet står sterkt, rettferdighet kan jo ikke alltid skje fyllest, alle kan ikke alltid bli fornøyde – derfor bør man nedtone egne meninger og lojalt innordne seg paradigmet. Lojaliteten er ikke bare i forhold til overordnede, kollegaer og direkte ordrer, men kanskje mest overfor den gjeldende optikken.

En måte for den enkelte betjente å «løse» konflikten som bifokaliteten kan medføre, er å søke seg til et spesielt arbeidsområde, som for eksempel forebygging som er mer iverretakende, eller etterforskning som har mer vitenskapelig karakter. Forblir man innenfor ordenstjenesten kan man legge seg til en *politistil*, altså en *måte* å forholde seg til «klienter» på. Man kan være «regelrytter» eller «fredsmegler», eller som jo er ganske vanlig: gjøre ting på sin måte og begrunne de unntak man gjør ut fra en individuell moralsk «magefølelse» eller en slags uangripelig «sunn fornuft». Erfarne betjenter later, som vi har sett, til å ha et sømløst bifokalt syn der autonomien står sterkt. I Sjøtrø og Olsens avhandling sier f. eks. en av innsatslederne: «[...] jeg gjør på en måte det som magesfølelsen sier at jeg skal gjøre. Og det har til dags dato blitt riktig. Sett fra mitt ståsted» (Sjøtrø & Olsen, 2013, s. 54).

Men alle er ikke selvsikre innsatsledere. Siden magesfølelsen er taus og nærmest en muskulær respons, er den vanskelig å artikulere. Man vet ikke om man kan tro sine egne øyne. Usikkerhet går ut over ens handlekraft, og da er det tryggere å holde seg til det vante. Red-selen for å gjøre feil gjør dessuten gjerne at man søker til det gjengse, det normale. Stereotypier, skriver Holmberg, er da fine å gripe til – fordi de bidrar med tydelighet i situasjoner der man har for lite informasjon, eller der mer informasjon bare vil virke forvirrende (Holmberg, 1999, s. 113).

Det er altså først med dette bifokale tvisynet at begrepene om anomali og magesfølelse aktualiseres. Det er også gjennom spenningen mellom hva man lojalt *må* gjøre og hva man moralsk sett *bør* gjøre at en reell diskusjon av politiblikket blir interessant.

Politiblikket som skråblikk

Det normalvitenskapelige politiblikket er ikke nøytralt, men målrettet og mistenksomt. Ut fra f. eks. magesfølelsen gjør betjente seg individuelle oppfatninger om ortodoksien. Denne bifokaliteten gjør at blikket i noen grad flakker. Det skaper et rom for egenrådighet i form av skjønnsutøvelse, men også, potensielt, kvalitetssikring. Forholdet til anomalie blir ikke uproblematisk av den grunn, da den individuelle komponenten typisk også er av intuitiv karakter. Både politiblikkingen og den eventuelle kvalitetssikringen ligger på et umiddelbart, intuitivt nivå. Hele den doble optikken kan slik sies å ha slagside – og om komponentene forsterker eller opphever hverandre, er tilfeldig. Men ofte går det bra, for det intuitive – språkøre, stedsans, og moral etc. – er tilstrekkelig for mange av dagliglivets oppgaver. Intuisjon gjelder paradoksalt nok også ofte når vi foretar vurderinger:

When we're trying to decide what we think about something, we look inward, at how we're feeling. If I'm feeling good, I must like it, and if I'm feeling anything unpleasant, that must mean I don't like it (Haidt, 2012, s. 71).

Å skille klart mellom identifikasjon og vurdering på et intuitivt nivå, blir slik umulig. Så hvis en generell yrkesmessig vurdering som har slagside mot paradigmets doxa kombine-

res med en individuell magesfølelse, og denne duoen har første og siste «ord» når det gjelder kvalitetsbedømmelse, blir selv etterpåkløskap fort til en form for selvbekeftelse. Det er svært optimistisk å tro at den individuelle blikk-komponenten skulle kunne velte normalvitenskapen ut fra sitt eventuelle ubehag.

Hellesø-Knutsen stiller seg spørsmålet om hvorfor erfarne politibetjenter setter slik lit til magesfølelsen. Vi kan svare tentativt på dette: Jo, fordi den *gode* magesfølelsen bekrefter politiblikkets mistanke og de gjengse oppfatningene. Den *dårlige* magesfølelsen gir grobunn for ambivalens, for spørsmål (og kanskje for svar) som ikke de gjengse oppfatningene rommer. I stedet for å erklære at paradigmet må endres – erklære en slags *unntakstilstand* – er det enklere å insistere på at situasjonen bare var «unik» og at man *måtte* følge magesfølelsen. Dette rommet for selvtutfoldelse, for autonomi, insisterer politibetjenter som profesjonelle yrkesutøvere på å få ha: «Det er en drivkraft i seg selv. Begrensningene ved et strengt regelverk hindrer egenoppfinnsomheten og jobbgleden» (Valland, 2015, s. 134). Dette kan også bidra til å forklare motstanden mot utgreiingene, og i våre dager også evidensbasert politiarbeid⁴.

Man kan leve med ambivalens, men det er vanskelig å målbære den – da er det enklere å rasjonalisere anomalier – bortforklare dem. Som Jonathan Haidt skriver: «We make our first judgments rapidly, and we are dreadful at seeking out evidence that might disconfirm those initial judgments» (Haidt, 2012, s. 55). Det kreves en voldsom viljeanstrengelse for å stå opp mot kombinasjonen av paradigmet gjengse oppfatninger og individets egen tendens til konformitet. En slik tendens er nok enda mer fremtredende i en hierarkisk organisasjon der *handlekraft* fremholdes og «kritisk refleksjon» knapt inngår i vokabularet (NOU 2013:9). Inntil systematisk refleksjon kobles inn for å kompensere for slagsiden, vil det bifokale politiblikket forbli et skråblikk – ambivalent, men fortsatt et skråblikk. Spenningen føles når noe er galt, men skal man ta ubehaget videre, må man utfordre paradigmet, sette spørsmåltegn ved hvorfor kollegaer er lojale mot ortodoksien. Saklige uenigheter blir da umiddelbart personlige og går på den anklagedes yrkesmessige og personlige integritet løs. Den som stiller spørsmål blir illojal.

Dessuten bekrefter selv kognitive anstrengelser gjerne politiblikket. For det er krevende å koble ens mer abstrakte synspunkter med det man opplever «der ute». En metode og en kulturell aksept for slikt arbeid er helt nødvendig.

Et reflekterende politiblikk?

Kan vi tenke oss et reflekterende politiblikk? Hvis det å reflektere innebærer å «tenke grundig igjennom», er dette problematisk for et blikk som er innstilt på å se avvik og underbygge handlekraft. Men hverken detektorer eller persepsjoner er forutsetningsløse – de inkluderer en rettethet, en seleksjon og, som vi har sett, også smaksdommer. Persepsjon er

4. Det er selvsagt ikke galt å ha magesfølelse, hverken av den gode eller dårlige sorten. Snarere tvert imot. Uten disse følelsene ville ingen av oss vært i stand til å treffe valg. Problemet oppstår når magesfølelsen blir garantist for det rette og det gode. En grundigere vurdering kan og bør komme inn på et senere stadium. Etterrasjonalisering, kognitiv dissonans og bekeftelsesfellen er høyst menneskelige fenomener. Dette er godt dokumentert på generelt plan av Kahneman (2012), og innen politiet av f. eks. Asbjørn Rachlew (2009).

som Wittgenstein sier «halvt tenkning». I yrkessammenheng preges denne halv-tenkningen også av det vi har benevnt «gjengse oppfatninger» eller paradigmatisk hypoteser. Når muligheten av et reflekterende blikk skal vurderes, er det derfor nødvendig å utvide metaforikken, slik at man kan skjelne mellom blikkets operative funksjon og blikkets etterseende (eller forutseende) funksjon⁵. Et operativt politiblikk utgjør detektoren i den normalvitenskapelige bekreftelsessøken, mens det «etter-/forutseende» politiblikket ikke har tidspress og kan legge andre hensyn til grunn. Dette siste er typer vurderinger som i politikretser ofte er uproblematisk når det gjelder bedømmelse av taktiske virkemidler (f. eks. «oppstillingen på dør» før man går inn), men som er langt vanskeligere å gjøre i forhold til skjønnsutøvelse i mer moralsk forstand. Som vi har sett, trekkes ofte tause kunnskapsformer inn som begrunnelser. En betjent sier det slik: «... med tiden lærer en seg å stole på magefølelsen. Det kan være vanskelig å forklare det for utenforstående, men oftest stemmer det man føler» (Lagestad & Rønning, 2010, s. 73).

Men som Diderichsen (2013, s. 59) påpeker, innebærer også den sunne fornuft – de alminnelig utbredte kunnskaper og ferdigheter – et kunnskapsnivå som er ganske så avansert. Denne kunnskapen *kan* enkelt gjøres eksplisitt i større grad enn man i dag forsøker. Det gjelder bevisst å rette det etter-/forutseende politiblikket ikke bare mot det teknisk/taktiske, men også mot grunnlaget for dette. Det vil si: å ta i øyesyn også strategien *bak* taktikken, og videre: også de paradigmatisk hypotesene som ligger til grunn for strategiene⁶. Man bør altså anstrenge seg for å vende et vurderende, kritisk – eller i det minste spørrende – blikk ut over de umiddelbare fenomenene og mot den praksisen man deltar i. Dette fritar selvsagt ikke den enkelte betjent fra å vurdere sitt personlige «bifokale» bidrag, hvordan man selv preger tjenestehandlingene. I et slikt «ettersyn» bør altså hverken profesjonelle forutsetninger, ens personlige bidrag eller anomalier overses eller bortforklares. Lojalitet og lydighet til ortodoksi hører ikke hjemme i denne ettersyns-diskursen.

Målet med et slikt reflekterende ettersyn er – bortsett fra å kvalitetssikre tjenestehandlingene og å fremme erfaringslæring hos den enkelte betjent – å etterstrebe kunnskap om de grunnleggende sannhetene i paradigmat, slik at disse kan påvirke hva det operative politiblikket skal se etter og hva det skal bekrefte. Per i dag er hypotesene for uetterrettelige.

En slik reflekterende prosess medfører ambivalens, siden man på gata skal bekrefte paradigmat gjennom å oppdage de tegn og forutsetninger som finnes på en effektiv og handlekraftig måte – bedrive normalvitenskap, mens man i for- og etterkant, i bilen, på stasjonen, skal være selvkritisk, spørrende og ettertenksom. Med andre ord, ta anomaliene på alvor, våge å være selvkritisk og i det minste spørrende til hverandre. Sistnevnte bevegelse innebærer å arbeide for endring, en *unormalvitenskap*, og kan oppleves som illojalt og som en reduksjon av handlekraft snarere enn kvalitetssikring. Det finnes neppe noe nøytralt ståsted når man selv både er aktør og har ansvaret for ettersynet.

Men det er mulig å skape fora for slike diskusjoner, fora der forutsetningene for ens yrkesutøvelse gjøres etterprøvbare. Slikt ettersyn forekommer kanskje i noen spisse miljøer, men systematisk erfaringslæring med notoritet er uvanlig. Erfaringskunnskapen forblir

5. Schön (1983) benevner disse *in-action reflection* og *on-action reflection*.

6. Mer om denne sammenhengen i Manning (2005, s. 193 ff).

taus og spres helst anekdotisk mellom makkere, og «godt politiarbeid» læres, som vi har sett, gjennom imitasjon eller ved å beundre ekspertens «modeller». Dette utgjør en flaskehals for en effektiv erfaringslæringsmodell. En politibetjent sier det slik:

Faren med kunnskapsspredning gjennom praksisfellesskapet er at den tause kunnskapen ikke blir satt i system og evaluert. En annen fare er at det som blir prediket, ikke er i samsvar med gitte føringer fra sentralt hold. Også her synes det som at det er tilfeldigheter som avgjør. Systematikken synes fraværende (Jonassen, 2010, s. 85).

Begrunnelser *kan* selvfølgelig godt baseres på magesfølelse eller sunn fornuft. I privat sammenheng er dette helt greit, men når man i offentligheten feller moralske dommer og kan benytte fysisk makt for å håndheve ens syn, forholder det seg annerledes. Som Haidt skriver:

Gut feelings are sometimes better guides than reasoning for making consumer choices and interpersonal judgments, but they are often disastrous as a basis for public policy, science, and law. Rather, what I'm saying is that we must be wary of any individual's ability to reason (Haidt, 2012, s. 105).

Kvalitetssikring kan kun skje hvis man er villig til å se de gjengse oppfatningene – og magesfølelsens fornemmelser – som hypoteser og ikke sannheter. Om noe, er det dette «kunnskapsbasert erfaringslæring» innebærer. Og et politiblikk – som både ser verden og vendes mot yrkespraksisen – er en av mulighetsbetingelsene for at dette skal kunne skje.

KONKLUSJON

I denne artikkelen har vi belyst politiblikket i et epistemologisk perspektiv og tatt utgangspunkt i nyere politiforskning og et normalvitenskapelig rammeverk. Vi utviklet så politiblikkmetaforen videre og studerte blikket ikke bare som en detektor, preget av en mistroisk holdning, men også dets bifokalitet. Politibetjentens dømmekraft preges jo også av andre momenter enn profesjonsblikket, f. eks. magesfølelsen. Ettersom både profesjonsblikket og den mer personlige magesfølelsen er intuitive fenomener, er de i stor grad påvirket av yrkesutøverens affektheuristikker, av fornemmelser som ennå ikke har antatt emosjonell form. Dette leder oss til å argumentere for nødvendigheten av et politiblikk som inkluderer det å kunne etterse (eller forutse) de tjenestehandlinger som følger fra situasjonsforståelsen. Samtidig ser vi at dette skaper et problem ved at politiblikket da skal se begge veier: både i bekræftende og kritisk retning. Dette kan løses ved at man skjelner mellom et operativt og et ettertenksomt blikk, der man innfører rutiner for å ivareta sistnevnte i større grad enn hva som er tilfellet i dag.

For å motvirke, balansere eller kvalifisere et skråblikk, kreves ikke bare en åpen holdning og vilje til nøytralitet – men også en bevisst *metode*. Vi har påvist at blikket har mange trekk som gjør det sentralt i en normalvitenskapelig strategi. Men det må også finnes et reflekterende blikk, en metodikk som kan kompensere for slagside eller lære systematisk

av feil. Mange betjenter klarer dette, men det er ingen systematikk i kulturen som bidrar til det. En kunnskapsbasert, språklig og moralsk bevisst tilnærming til de gjengse oppfatningene, til tegnene og til læringsprosessene, kunne ha fremmet kunnskapsbaseringen. I vår litteraturstudie finner vi ikke spor av dette.

REFERANSER

- Benhabib, S. (1992). *Situating the Self: Gender, Community, and Postmodernism in Contemporary Ethics*. Cambridge: Polity Press.
- Bittner, E. (2005). Florence Nightingale in pursuit of Willie Sutton: A theory of the police. I T. Newburn (red.), *Policing: Key Readings* (s. 150–172). Devon: Willan Publishing.
- Diderichsen, A. (2013). Erkendelsesteori, politik og profesjonalisering. I C. Hald & K. V. Rønn (red.), *Om at opdage. Metodiske refleksjoner over politiets undersøgelsespraksis* (s. 55–93). Frederiksberg C: Samfundslitteratur.
- Dreyfus, H. & Dreyfus, S. E. (1999). Mesterlære og ekspertens læring. I K. Nielsen & S. Kvale (red.), *Mesterlære: Læring som sosial praksis* (s. 52–70). Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax.
- Gundhus, H. I. (2009). *For sikkerhets skyld: IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: Unipub.
- Haidt, J. (2012). *The Righteous Mind. Why Good People are Divided by Politics and Religion*. New York: Pantheon.
- Hansen, I. D. (2017, 15.03). Ble det for mye ros? Aftenposten, s. 4.
- Hellesø-Knutson, K. (2013). *Jakten på risiko: vurderinger, følelser og valg hos patruljerende politi*. Doktorgradsavhandling, Det samfunnsfaglige fakultet, Universitetet i Stavanger, Stavanger.
- Holmberg, L. (1999). *Politiets skøn i retts sosiologisk belysning*. Doktorgradsavhandling, Københavns Universitet, København.
- Ibsen, H. (1941). *Samlede Værker, bind II*. Oslo: Gyldendal.
- Jonassen, K. (2010). *Evaluering av ekstraordinære hendelser i politiet som grunnlag for utvikling av ny kunnskap*. Mastergradsoppgave. Politihøgskolen, Oslo.
- Kahneman, D. (2012). *Thinking, Fast and Slow*. London: Penguin Books.
- Klein, G. (2009). *Streetlights and Shadows: Searching for Keys to Adaptive Decision Making*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Kuhn, T. S. (2012). *The Structure of Scientific Revolutions* (4. utg. I Hacking, I. red.). Chicago: University of Chicago Press.
- Lagestad, P. & Rønning, H. (2010). Sunn fornuft og bedre vitende – Om betydningen av politiets bruk av regelverket i møtet med publikum. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*. 97(1), s. 70–91.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2003). *Metaphors we Live by*. Chicago: University of Chicago Press.
- Manning, P. K. (1997). *Police Work: The Social Organization of Policing*. Prospect Heights, IL: Waveland Press.
- Manning, P. K. (2005). The Police: Mandate, strategies, and appearances. I T. Newburn (red.), *Policing: Key Readings* (s. 191–214). Devon: Willan Publishing.
- Mead, G. H. (1934). *Mind, Self, & Society*. Chicago: University of Chicago Press.

- NOU 2009:12. Et ansvarlig politi. Åpenhet, kontroll og læring. Oslo: Departementenes servicesenter.
- NOU 2013:9. Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer (Politianalysen). Oslo: Departementenes servicesenter.
- Politoloven (1995). <http://lovdata.no/dokument/NL/lov/1995-08-04-53>. Innhentet 27.02.14.
- Rachlew, A. (2009). *Justisfeil ved politiets etterforskning, noen eksempler og forskningsbaserte mottiltak*. Doktorgradsavhandling, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Plantinga, A. (2014). *400 Things Cops Know: Street-Smart Lessons from a Veteran Patrolman*. Fresno: Quill Driver Books.
- Reiner, R. (2000). *The Politics of the Police*. (3. utg.). Oxford: Oxford University Press.
- Schön, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner. How Professionals Think in Action*. New York: Basic Books.
- Sjøtrø, A. & Olsen, P. I. (2013). *Magefølelse som kunnskapsform. En innsatsleders tilnærming til krevende oppdrag*. Mastergradsavhandling, Handelshøjskolen i København. København.
- Skolnick, J. (1966) *Justice without Trial. Law Enforcement in a Democratic Society*. New York: John Wiley & Sons.
- Tranøy, K. E. (1998). *Det åpne sinn*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Valland, T. D. (2015). *Lojalitet og profesjonell standard. En studie av mellomledere i politiet*. Doktorgradsavhandling, Høgskolen i Oslo og Akershus. Oslo.
- Weber, M. (1971). *Makt og byråkrati*. Oslo: Gyldendal.
- Wittgenstein, L. (1997). *Filosofiske undersøkelser*. Oslo: Pax forlag